

Anotace rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva

Rozhodnutí ze dne 17. května 2016 ve věci č. 104/2014 – *European Roma and Travellers Forum (ERTF) proti České republice*

Evropský výbor pro sociální práva („Výbor“) jednomyslně shledal, že došlo k porušení článku 16 Evropské sociální charty („Charta“) z důvodu nedostatečného přístupu k bydlení, nevyhovujících podmínek bydlení, územní segregace a nuceného vystěhovávání romských rodin. Dle Výboru došlo také k porušení článku 11 z důvodu vyloučení v oblasti zdraví a nedostatečného přístupu ke zdravotnickým službám romských rodin. Zároveň nedošlo k porušení článku 11 Charty z důvodu segregace romských dětí.

I. Námitky stěžovatelské organizace na porušení Charty

Stěžovatelská organizace *ERTF* namítala, že došlo k porušení práva rodiny na sociální, právní a hospodářskou ochranu dle článku 16 samostatně nebo ve spojení s preambulí Charty z důvodů, že Romové trpí a) nedostatkem dostupného bydlení, b) územní segregací, c) nevyhovujícími podmínkami bydlení a d) nuceným vystěhováním. Poukázala, že v České republice neexistuje systémová politika sociálního bydlení, chybí finance, právní úprava i nástroje v oblasti sociálního bydlení a existuje jen málo programů sociálního bydlení. Kvůli tomu se mnoho romských rodin uchýlilo se do ubytoven, což vedlo k jejich územní segregaci. Došlo také k nárůstu sociálně vyloučených lokalit.

K nevyhovujícím životním podmínkám popsala, že byty například v kladenském *Masokombinátu* byly vlhké, studené, objevovala se v nich plíseň a chyběl přístup k základním službám, vzdělávacím a zdravotnickým zařízením. K nuceným vystěhováním uvedla mnoho příkladů, kdy bylo množství Romů vystěhováno na základě okamžité výpovědi do 24 hodin, například v Ostravě. Orgány rodinám nenabídlly náhradní ubytování, rozhodnutí o vyklizení trpělo procesními vadami a nebylo dostatečně určité.

Dále namítala, že došlo k porušení práva na ochranu zdraví dle článku 11 samostatně nebo ve spojení s preambulí Charty z důvodu, že Romové čelí diskriminaci v přístupu ke zdravotní péči a trpí špatným zdravotním stavem, mimo jiné z důvodu nevyhovujících životních podmínek. Poukazovala i na porušení článku 11 samostatně nebo ve spojení s preambulí Charty z důvodu, že romským dětem jsou často chybně diagnostikovány mentální nebo zdravotní postižení a jsou umísťovány do speciálních škol.

II. Odůvodnění rozhodnutí Výboru

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 16 CHARTY

Podle Výboru pro naplnění článku 16 musejí státy podporovat zajištění dostatečné nabídky bydlení pro rodiny, zohledňovat potřeby rodin v bytové politice a zajistit, aby existující bydlení splňovalo potřebný standard a zahrnovalo základní služby (např. topení a elektřinu). Přiměřené bydlení neznamená jen obydlí, které nesmí klesnout pod určitý standard a musí zahrnovat základní služby, ale rovněž obydlí vhodné velikosti s ohledem na složení rodiny, která je užívá. Povinnost podporovat a poskytovat bydlení zahrnuje i ochranu před nezákonným vystěhováním [*European Roma Rights Centre (ERRC) proti Řecku*, č. 15/2003, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 8. prosince 2004, § 24].

Pokud tedy má být určitá situace v souladu s Chartou, státy musejí a) přijmout nezbytné právní, finanční a provozní nástroje k zajištění trvalého pokroku k dosažení cílů stanovených v Chartě; b) vést smysluplné statistiky o potřebách, zdrojích a dosažených výsledcích; c) pravidelně přezkoumávat dopad přijatých strategií; d) stanovit časový plán a neodkládat na neurčito termín dosažení cílů každé fáze; e) důkladně se zabývat dopadem přijatých politik na každou kategorii dotčených osob, zejména na ty nejzranitelnější skupiny [*European Federation of National Organisations Working with the Homeless (FEANTSA) proti Francii*, č. 39/2006, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 5. prosince 2007, § 54].

Vláda sice předložila informace o opatřeních k zvýšení dostupnosti bydlení, avšak Výbor je shledal za málo podrobné. Chyběly informace o potřebách v oblasti bydlení, aktuálních cílech a dosažených výsledcích (např. počet příjemců dotací a úvěrů, počet vybudovaných či zrekonstruovaných bytových jednotek) a vláda nedoložila, že uskutečněné kroky byly dostatečné a že v oblasti bydlení Romů bylo dosaženo měřitelného pokroku. Výbor poukázal na zdroje tvrdící opak jako např. podklady Evropské komise proti rasismu a nesnášenlivosti (ECRI), Komisaře pro lidská práva, Výboru OSN pro hospodářská, sociální a kulturní práva nebo Evropské komise. Shledal proto porušení článku 16 Charty kvůli nedostupnosti bydlení, přetrvávající územní segregaci Romů a nevyhovujícím podmínkám bydlení.

Výbor připomněl, že nezákonné užívání pozemku nebo obydlí může být důvodem k vystěhování osob, které je užívají. Kritéria nezákonnosti užívání však nesmějí být nepřiměřeně široká (*European Roma Rights Centre proti Řecku*, č. 15/2003, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 8. prosince 2004, § 51).

Výbor zopakoval (*Médecins du Monde-International proti Francii*, č. 67/2011, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 11. září 2012, § 75), že má-li být právní ochrana osob ohrožených vystěhováním v souladu s Chartou, musí být upravena zákonem a musí zahrnovat mimo jiné:

- projednání vystěhování s dotčenými osobami s cílem nalézt alternativní řešení k vystěhování;
- povinnost stanovit před vystěhováním dostatečnou výpovědní lhůtu;
- zákaz provádět vystěhování v noci nebo v zimě;
- přístup k právním prostředkům nápravy;
- přístup k právní pomoci;
- odškodnění v případě nezákonného vystěhování.

Pokud k vystěhování dojde, musí a) být prováděno za podmínek, které respektují důstojnost dotčených osob; b) řídit se pravidly, jež dostatečně chrání práva osob; c) být doprovázeno návrhy náhradního bydlení.

Výbor shledal, že vnitrostátní právní úprava umožňuje vystěhování jednotlivců a rodin, aniž by vyžadovala poskytnutí náhradního ubytování. Výbor nebyl přesvědčen, že by právní úprava k vystěhování skýtala nezbytné záruky vyžadované článkem 16 Charty, například předchozí projednání nebo povinnost nabídnout náhradní ubytování. Uzavřel, že v některých případech, například v Ostravě či Ústí nad Labem, místní orgány při snaze o vystěhování romských rodin nepostupovaly v souladu se zákonem. Proto shledal porušení článku 16 také v aspektu nuceného vystěhování bez nezbytných záruk.

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 11 CHARTY

(i) Přístup ke zdravotní péči (dostupnost zdravotního pojištění a lékařské péče)

K přístupu ke zdravotní péči Výbor uvedl, že osoby, které nejsou evidovány u úřadu práce nebo které byly vyřazeny z evidence uchazečů o zaměstnání, zůstávají bez zdravotního pojištění, pokud si neplatí pojistné samy. Výbor neshledal vládou přijatá opatření za dostatečně zaručující zdravotní péči v případě onemocnění chudým nebo sociálně zranitelným skupinám, kterým zaniklo zdravotní pojištění.

K údajům o zdravotní situaci romských rodin Výbor poznamenal, že jsou k dispozici jen omezené údaje, nicméně i tak ukazují na rozdíly mezi zdravotním stavem romských a neromských komunit. To podpořily i zdroje jako zpráva Výboru OSN pro hospodářská, sociální a kulturní práva nebo Evropské komise.

Výbor dále uzavřel, že stát nesplnil své pozitivní závazky k zajištění dostatečného přístupu romských rodin ke zdravotní péči, zejména tím, že nepodnikl přiměřené kroky k řešení specifických problémů romských komunit, které plynou z jejich často nezdravých životních podmínek a zhoršeného přístupu ke zdravotním službám. To zakládá porušení čl. 11 odst. 1, 2 a 3 Charty ve spojení s preambulí.

(ii) Segregace romských dětí

Podle Výboru tato oblast nespadá do práva na ochranu zdraví zaručeného Chartou. Segregace romských dětí ve vzdělávání by mohla být porušením práva na vzdělávání podle článku 17 revidované Charty. Česká republika ji však neratifikovala. Neshledal proto v této části porušení článku 11 Charty.

III. Oddělené stanovisko

Člen Výboru Wujczyk v souhlasném stanovisku nesouhlasil s postupem Výboru ohledně žádosti o přiznání náhrady nákladů řízení podaných stěžovatelskou organizací. Výbor jej měl posoudit a stanovisko předložit Výboru ministrů k rozhodnutí. Výbor se však k žádosti o náhradu nákladů nijak nevyjádřil.